

Kader Actieagenda Ruimtelijk Ontwerp 2026-2028

Waarom Actieagenda Ruimtelijk Ontwerp (ARO)?

- Nederland staat voor grote opgaven die om effectieve, praktische oplossingen vragen. Dat is niet voor het eerst. Wat nu wel anders is, is dat de opgaven veelal met elkaar samenhangen en voor hun oplossingen concurreren om dezelfde, beperkte ruimte.
- Dat vraagt om toekomstbestendige keuzes en slimme combinaties van oplossingen, die een antwoord geven op verschillende opgaven, binnen de beperkte ruimte van een plek.
- De knelpunten en de oplossingen die we nodig hebben, doen zich het meest voelen in de dagelijkse leefwereld en de natuurlijke omgeving van de inwoners van Nederland. Dat geldt voor de vraagstukken op het gebied van onder meer wonen, energie, bereikbaarheid, landbouw, natuur, economie en defensie.
- Het aanpakken van de opgaven biedt tegelijkertijd een uitgelezen kans om de kwaliteit van die fysieke leefomgeving te verbeteren. Daarmee creëren we een win-winsituatie.
- Om dit alles te bereiken is een aanpak nodig waarbij niet alleen allerlei deskundigen, maar juist ook alle betrokkenen een rol kunnen spelen, met name de gebruikers van de leefomgeving. Zo benutten we ieders (praktijk)kennis en deskundigheid bij het ontwikkelen van die slimme en toekomstbestendige oplossingen.

Gezamenlijke ambitie, gezamenlijk programma

- Ruimtelijk ontwerp is een werkwijze die een belangrijke bijdrage aan de gewenste aanpak levert. Het is een effectief middel bij het ontwikkelen van oplossingen voor de opgaven waar Nederland voor staat. Het is een methode om innovatieve, niet eerder geformuleerde, samenhangende keuzes en oplossingen binnen de beperkte beschikbare ruimte te ontwikkelen. Tegelijkertijd is het een werkwijze om met allerlei partijen samen te werken aan die keuzes en oplossingen en een gezamenlijke aanpak te vinden, waarmee het draagvlak voor ontwikkelingen wordt vergroot en projecten sneller tot uitvoering komen.
- De Rijksoverheid zet daarom zelf ruimtelijk ontwerp – en ontwerpend onderzoek in het bijzonder – al steeds vaker in voor haar eigen ruimtelijke opgaven. Ruimtelijk ontwerp blijkt een effectief middel om de beste keuzes te maken en tot concrete ruimtelijke oplossingen te komen.
- Daarnaast stimuleert het Rijk de inzet van ruimtelijk ontwerpend onderzoek bij andere partijen, in de eerste plaats bij onze medeoverheden. Een krachtig instrument daarvoor is de Actieagenda Ruimtelijk Ontwerp (ARO).
- Met de ARO richten de ministeries van VRO en OCW zich op het stimuleren van de inzet van ruimtelijk ontwerpend onderzoek. OCW en VRO delen de ambitie om het potentieel van het ruimtelijk ontwerp, en de ontwerpsector, nog veel meer en beter te benutten bij het werken aan de grote opgaven. Zowel bij het nu ontwikkelen van uitvoerbare oplossingen als bij het verder brengen van de kennis onder die oplossingen voor de toekomst. Niet alleen op Rijksniveau, maar ook bij onze medeoverheden.

Doel ARO

- ARO stimuleert de inzet van ruimtelijk ontwerp - en ontwerpend onderzoek in het bijzonder - bij de aanpak van de grote, samenhangende, ruimtelijke opgaven.
- Het doel is om de voorwaarden voor die inzet te verbeteren, de kennis erover te verspreiden en de ervaring ermee te vergroten, zodat men op zoveel mogelijk plekken (zelf) aan de slag kan met deze aanpak.
- Het investeren in het versterken van het weefsel van het ontwerpveld in brede zin maakt het mogelijk de voorwaarden voor, de ervaring met en de kennis over ontwerpend onderzoek te verbeteren en te vergroten, waardoor op meer plaatsen onderbouwde keuzes en uitvoerbare oplossingen ontwikkeld kunnen worden, wat leidt tot (de versnelling van) de uitvoering en een stevige basis voor de aanpak van toekomstige opgaven.

ARO 2026-2028

- De uitgangspunten voor ARO 2026-2028 zijn:
 - Versterken van de aanpak van de grote opgaven met behulp van ruimtelijk ontwerp op lokaal en regionaal niveau, waarbij de gebiedsopgaven, de gebiedskenmerken en de identiteit van de gebieden centraal gesteld worden.
 - Daarbij werken we intensief samen met ontwerpers, gemeenten, regionale samenwerkingsverbanden, provincies, waterschappen, private partijen, maatschappelijke middenveld én burgers en maken we gebruik van de expertise van bestaande partijen in de gebieden, zoals lokale architectuurcentra en bouwmeesters, maar ook met kennisinstellingen zoals planbureaus, academies voor bouwkunst of regiorgaan SIA.
- Deze uitgangspunten zijn vertaald in 3 actielijnen:
 1. Stimuleren van lokale initiatieven
 2. Samenwerken aan regionale opgaven
 3. Breed verspreiden van goede voorbeelden

Actielijn 1: Stimuleren van lokale initiatieven

- Doelstelling: Meer ontwerpers, publieke en private opdrachtgevers, burgers en andere betrokkenen ervaring laten opdoen met de inzet van ontwerpend onderzoek door gezamenlijk aan concrete oplossingsrichtingen voor complexe lokale opgaven te werken.
- Acties:
 - 3 gebiedsgerichte open oproepen (1 per jaar)
 - 42 ondersteunde initiatieven van lokale coalities (14 per jaar)
- Uitvoeringspartner: Stimuleringsfonds Creatieve Industrie
- Resultaat (output): Concrete oplossingsrichtingen voor 42 complexe lokale opgaven.
- Impact (outcome): Meer ervaring met, betere voorwaarden voor en meer kennis van de inzet van ruimtelijk ontwerpend onderzoek bij de geselecteerde 42 coalities.

Actielijn 2: Samenwerken aan regionale opgaven

- Doelstelling: Ontwikkelen van oplossingen voor ruimtelijk complexe gebiedsopgaven door de relevante betrokken partijen met de inzet van ontwerpend onderzoek te laten samenwerken aan die opgaven.
- Acties: 12 regionale werkplaatsen (4 per jaar)
- Uitvoeringspartners: Afdeling ROA van VRO/DGRO/DRO, lokale en/of regionale overheden, andere lokale en/of regionale betrokken partijen
- Resultaat (output):
 - Concrete oplossingen voor 12 samenhangende gebiedsopgaven.
 - Versnellen van de lopende processen.
- Impact (outcome): Meer ervaring met, betere condities voor en meer kennis van de inzet van ruimtelijk ontwerpend onderzoek bij de 12 werkplaats-coalities.

Actielijn 3: Breed verspreiden van goede voorbeelden

- Doelstelling: Het onder een breed publiek (van burgers tot professionals) effectief verspreiden van toegankelijke en bruikbare kennis over de inzet van ontwerpend onderzoek bij samenhangende ruimtelijke opgaven op lokaal en regionaal niveau.
- Acties
 - Kennis over ontwerpend onderzoek in samenwerking met kennisinstellingen toegankelijk maken voor een breed publiek
 - Maatschappelijke dialoog in het hele land
 - Uitreiking Gouden Piramide (Rijksprijs voor inspirerend opdrachtgeverschap)
- Uitvoeringspartners
 - Wetenschappelijke en praktijkgerichte kennisinstellingen en ontwerpers
 - Lokale architectuurcentra/Stichting CoLA en lokale bouwmeesters
 - College van Rijksadviseurs
- Resultaat (output)
 - Breed bruikbare kennis over de inzet en betekenis van ontwerpend onderzoek.
- Impact (outcome): Substantieel meer kennis over de inzet van ruimtelijk ontwerp en ontwerpend onderzoek op veel meer plaatsen in NL, zodat de betekenis van die inzet niet alleen voor concrete, uitvoerbare oplossingen in het heden, maar ook voor werkbare handelingsperspectieven in de toekomst beter verankerd is.

Financiën

- Voor de periode 2026-2028 is een bezuiniging van circa 24% doorgevoerd ten opzichte van het ARO-budget in de voorgaande jaren. Deze bezuiniging komt ten laste van de bijdrage van VRO. Daarmee worden de bijdragen van VRO en OCW gelijk geschakeld: de ministeries dragen in 2025-2028 beiden per jaar €1.700.000 bij aan ARO. Het totale budget voor ARO komt uit op € 3.400.000 per jaar.
- De verdeling over de actielijnen ziet er als volgt uit:

1. Stimuleren van lokale initiatieven	€ 1.500.000
2. Samenwerken aan regionale opgaven	€ 500.000
3. Breed verspreiden van goede voorbeelden	<u>€ 1.150.000</u>
	€ 3.150.000
+	
• Coördineren en verbinden (agendabureau)	<u>€ 250.000</u>
	€ 3.400.000